

Tradíció és innováció

Beszélgetés Fekete Péter kultúráért felelős államtitkárral

Egy nyári eseményt követően Fekete Péterrel, az Emberi Erőforrások Minisztériuma kultúráért felelős államtitkárával beszélgettünk értékről, nemzetről, elhivatottságról és a közösségek személyiségformáló erejéről. A Nemzeti Művelődési Intézet lakiteleki székházában megvalósult interjú során arra is kíváncsiak voltunk, melyek azok a személyes motivációk, amelyek Fekete Péter életpályáját a kultúra irányába terelték.

Hévízi Róbert: *Mindenkinek mást jelent az első kulturális élmény, és másként határozza meg a további életét. Önnek mi volt ez az első élmény?*

Fekete Péter: Egy vidéki polgári családban születtem és nevelkedtem. Édesanyám iskolaigazgató, nővérem ugyanannak az iskolának az igazgatója lett később. Ha a családfámat végignézem, akkor hetedízigenig, hét generációra visszamenőleg falusi tanítók voltak az én őseim. Mondhatni, hogy genetikailag hordozom magamban a kultúrához, a közösséghez, a közösség szervezéséhez való po-

zitív hozzáállást és viszonyt. Ha a gyerekkoromra visszagondolok, akkor talán az éneklés, a dal és a zene szeretete volt az első, amit fel tudok idézni. Zenei általános iskolába jártam, és már az általános iskolás időszakban a közösségte-remtés, a közösségben való aktív szereplés hatotta át az életemet. Középiskolás koromban, 16 évesen már ifjúsági klubot vezettem, a helyi közösségi ház klubvezetője voltam. Nagyon hamar az élére álltam azoknak a szerveződéseknek, azoknak a rendezvényeknek, ahol az emberek megszólításával kis közösséget lehetett alapítani és létrehozni. Ez azóta is végigviszi az életemet; megtanultam értékelni, fontosnak tartani, hogy a közvetlen környezetünkben a kis közösségeknek, a valamiféle értékrend alapján való összeszerveződéseknek milyen szerepe, milyen rendkívüli súlya van.

H. R.: *Pályafutásának meghatározó eleme a folyamatos tanulás, az új ismeretek elsajátítása iránti igény. Több diplomával rendelkezik. Hogy is van a sorrend?*

F. P.: Nos, van nekem egy népművelői diplomám. Tehát itt, ahol a magyar népművelés, a magyar

közművelődés fellegvárában ülünk, büszkén mondhatom, hogy a négy diplomám közül az egyik diplomám a Szombathelyi Tanárképző Főiskolán szereztem, ahol akkor még népművelőnek hívták ezt a szakot. Van mellette egy előadó-művészi diplomám, egy színházi rendezői diplomám, egy színházi bölcsész diplomám és Kijevben szereztem egy színháztudományi bölcsész színházszerzői diplomát is. Nagyon bízom benne, hogy hamarosan be tudom fejezni a PhD-t is, de az államtitkári feladatok most egy picit eltántorítanak tőle. Igyekszem valamikor kivenni hosszabb szabadságot, amikor meg tudom írni a disszertációt.

H. R.: *Mint úr említette, nagyon fiatalon bekapcsolódott a közművelődési tevékenységbe. Hogyan ítéli meg államtitkárként a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai feladatellátását?*

F. P.: Hosszú évek óta figyelem azt az előkészületi folyamatot, amelyet a közművelődés- és hálózat-szervezés kapcsán az intézet kifejti, és hogy a törvényalkotási folyamatokban, a megyei hálózatokban, szakemberképzésében milyen építkezés folyik. Ma, hogy itt lehetünk ebben a tényleg csodálatos, építésszerűen és tartalmilag is fantasztikus központban, olyan, mintha hazaérkeztem volna. Kicsit olyan, mint hogyha egy mives, tartalommal teli, szíve, agya, központja született volna meg az ágazatnak Magyarországon. Nagyon hálás vagyok, hogy az az előkészületi folyamat, amely először a belbecsben teljesedett ki, most a székház megépülésével a külsőségeiben is megerősödött. Az épület „otthont ad”, szakmai megerősödési lehetőséget kínál azoknak a szakembereknek, akik a végeken, a legkisebb falvakban, nagyvárosainkban vagy a megyékben közösség-szervezéssel foglalkoznak. Azoknak, akik élethivatásukká választották, hogy embertársaik számára az érdeklődési körüknek megfelelő közösségi eseményeket szervezzenek; akik hajlandók gyökereinknek, nemzeti múltunknak az ápolásával erőt és hovatartozást biztosítani Magyarországon lakosságának. Az épülettel a hálózat szellemi központja született meg.

H. R.: *A kulturális ágazat nagyon összetett terület. Hol foglal Ön szerint helyet a kulturális élvonalban a közművelődés? Mi a szerepe a mai magyar társadalomban?*

F. P.: Amikor kulturális ágazatokat osztunk fel, van egy olyan kategorizálás, amelyik „kulturálcinálókra” – létrehozókra, művészekre, alkotókra –, befogadóira és közvetítőire osztja fel a kultúrát. Ez egyfajta kulturális megosz-

Fekete Péter kultúráért felelős államtitkár és Dr. Juhász Erika szakmafejlesztési igazgató a Közösségépítő kulturánk rendezvénysorozat zárónapján az önkéntesek gyűrűjében

tás. Ha ebből indulunk ki, akkor a kultúra megteremtői, az egyének, az egyéni művészek és a kulturális közösségek, az alkotóközösségek termékét valamilyen módon el kell juttatni a közönséghez, azokhoz az emberekhez, akik az otthonukban ülve még nem is tudják, hogy melyek azok a kulturális értékek, amik az életüket nap mint nap meg kellene, hogy határozzák.

Itt van nagy szerepe a kultúraközvetítőknél. Annak, aki a kultúra közvetítésére adta a fejét, annak mind a két másik oldallal százszázalékos ismertségi, élő kapcsolatokkal rendelkező szakmai viszonyban kell állnia. Tudnia kell a kultúra létrehozóinak minden csínját-bínját, ismernie kell az ágazatokat a zenétől a színjátszástól és a népművészetektől az irodalomig. Ugyanakkor tudnia kell a befogadó oldalnak is szinte minden szegmensét, életkor, társadalmi viszony és műveltség függvényében, hiszen a hároméves gyerekek, a nyolc általánost végzett munkásnak, a habilitált professzornak is egyaránt el kell juttatnia a mások által létrehozott kultúrát. Ezért ez a fajta kultúraközvetítés egy rendkívül különleges, különlegesen ki-művelt szakmaiságot igényel annak a végrehajtójától.

De a kultúraközvetítőnek van egy sokkal erősebb feladata, hogy a kultúrának a létrehozói és a kultúrát fogyasztók között hozzon létre egy olyan kapcsolatot, amely közösségeket teremt. Ezeknek a közösségeknek bizony a befogadók és az alkotók is részesei. Talán a legfontosabb eredménye a kultúraközvetítőnek, hogy ilyen közösségek létrejöhessenek, hiszen ezek fogják alkotni aztán a kis és nagyobb közösségeket, majd ezeknek a hálózatán keresztül a nemzetünket. Ezek fogják alkotni és meghatározni, hogy mely értékek azok, amelyek alapján mi összetartozunk, mik azok, amiknek alapján mi magyarnak, magyar nemzeti érzelmű polgárnak érezhetjük magunkat.

H. R.: *Nagyon sok rendezvényen találkozhatunk Önnel ország-szerint. Mit tapasztal az utazásai során, hogyan ítéli meg a hazai kulturális hálózat helyzetét? Beérett a gyümölcs?*

F. P.: Nem tudjuk, egyszerűen fel sem fogjuk, hogy a világban szinte egyedülálló hálózattal rendelkezünk. Honnan is tudnánk? Az a kultúrafogyasztó ember, aki elmegy színházba, elmegy hangversenyre, ő nem jár Cardiffba koncertre, vagy ha elmegy Horvátországba, akkor nyaralni megy oda,

és nem azért, hogy az ottani kulturális életet elemezze. Nincs róla információja, hogy Szlovákiában, Csehországban, Franciaországban vagy Angliában annak a kulturális kínálatnak a töredéke sincs, mint ami Magyarországon létezik.

Olyan nincsen, hogy a kisvárosoknak saját színháza legyen, hogy a kisvárosaikban zenekarok működjenek. Olyan nincsen más országban, hogy a legkisebb településen is közművelődési színtér alakuljon ki. Sőt az sem valószínű más országban, hogy a legkisebb falunak is legyen legalább egy olyan terme, ha más nem, akkor a polgármesteri hivatalban vagy az iskolában vagy az óvodában, amelyik közösségi színtérként befogadja az abban a faluban, az abban a településen együtt gondolkodó, együtt alkotni kívánó közösségeket. Ebben egyedülállók vagyunk.

Nem becsüljük meg eléggé, nem hiszünk benne eléggé, hogy ez micsoda érték. Ha az emberek jobban hinnének ebben, akkor merénék jobban sáfárkodni ezzel, merénék ezt jobban használni. Akkor úgy élnék meg, hogy ez egy csoda, ami nekünk megadatik, büszkék lennének rá, és többen eljárának a színjátszó körbe, vagy többen járának a dalárdába, és nem mosolyognának meg a nótakörösöket. Hogy csak egy példát mondjak, nagyobb tisztelettel viseltetnék a népi fafaragók iránt, akik szabadidejükben a fának megművelésével, alakításával foglalkoznak. Azt gondolom, hogy többek között ez a feladata a Nemzeti Művelődési Intézetnek, hogy hitet adjon, információkat biztosítson Magyarország értékgazdagságáról, közösségeiről: hogy merjünk büszkék lenni arra a rendszerre, ami nekünk itt Magyarországon van.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézet az anyaországi feladatelátáson túl Kárpát-medencei tekintéssel, együttműködésekkel is rendelkezik. Miért fontos, hogy egy-*

ségben, nemzetben gondolkodjunk a közművelődés területén is?

F. P.: Van erről egy érdekes történetem. 2007 környékén Szabadkán, a Szabadkai Népszínházban rendeztem. Ez egy olyan időszak volt az életemnek, amikor folyamatosan, hosszú hónapokon keresztül határon túli magyar közösségekben éltem és alkottam, csak a hétvégeket töltöttem otthon a családommal. A vasárnapi asztalnál az éppen akkor középiskolás gyermekeimnek a leves és a második fogás közben kezdtem el mesélni arról, hogy *tudjátok, a határnak a másik oldalán is élnek magyarok és ők is magyarul beszélnek, és képzeljétek el, hogy vannak olyan iskolák, ahova a szomszédos országbeliek is járnak meg magyarok is járnak.* És amikor itt tartottam, akkor egyszer csak megakadt a szó, és azt gondoltam magamban: hogy ha én Angliába elviszem a gyerekeimet azért, hogy egy idegen kultúrát megtanuljanak, akkor határon túlról miért csak mesélek a vasárnapi asztalnál. Majd nyomban fölvettem a kérdést nekik, *hogy gyerekek, mi lenne, hogyha hétfőn már nem mennétek gimibe, és mi lenne, ha csomagolnátok és jönnétek velem Szabadkára?*

És hát nem kellett egy 15 meg egy 16 éves gyereknek kétszer mondani. Másnap reggel bementem az iskola igazgatójához, bejelentettem, hogy a két gyerekemet most én három hónapra kiveszem a gimnáziumból. Kértem az engedélyt, hogy elvihessem magammal őket. Beültettem őket az autóba, és meg sem álltam Szabadkáig, ahol bekopogtam a helyi gimnáziumba, és elmondtam, hogy *tisztelt uram, én itt fogok most élni három hónapig, itt fogok rendezni, az én két gyerekemnek ott a helye, ahol az apjuknak a helye van, kérem, hogy fogadja be őket ebbe a gimnáziumba.*

És onnantól kezdve az én gyerekeim Szabadkán jártak iskolába.

És onnantól kezdve nem kellett nekem mesélni az ebédlőasztalnál, hogy milyen a határon túli magyar lét, hiszen ők ezt megtapasztalták, ők megélték azt, hogy milyen egy gimnáziumba járni határon túli magyar gyerekekkel úgy, hogy a pad másik oldalán a szerb fiúk vannak. Megélték ennek a konfliktusát, nehézségét, történetiségét, mindenét.

Nem tud mindenki egy vasárnapi asztalnál ilyen döntést hozni. És nem tudja a hóna alá kapni a gyerekeit. Tehát van dolgunk nekünk, hogy akik ezt nem tudják megtenni, azoknak elmagyarazzuk, hogy milyen is határon túli magyarként élni. És a magyar kultúra szempontjából elengedhetetlen, hogy amikor kultúráról beszélünk, akkor össznemzetben, az elszakított nemzetrészekkel teljesen együtt gondolkozzunk, és ne a közgazgatási, ne a földrajzi határok határozzák meg a gondolkodásunk korlátait.

A Nemzeti Művelődési Intézet ilyen irányú vállalásai, ilyen irányú felelősségvállalása nemzetmentő értékű, köszönöm a szakembereknek, hogy amit én akkor a vasárnapi asztalnál meg tudtam hozni döntésként, azt ők pótolják azzal, hogy a határon túli kultúrát elhozzák Magyarországra, és a magyarországi kultúrát pedig a határon túli intézetek számára biztosítják.

H. R.: *A közelmúltban elkészült a Nemzeti Művelődési Intézet székháza, melyet a koronavírus-járvány miatt csak ősszel avatnak fel hivatalosan. Milyen érzések, milyen gondolatok fogalmazódtak meg Önben, amikor belépett a székházba?*

F. P.: Szakrális tér. A szíve az országnak. A szíve egyfajta ágazatnak. Jó ide bejönni. Jó itt megállni egy pillanatra, és jó végiggondolni, hogy kik is vagyunk. Mindezt magam is megtettem. Mikor először beléptem az ajtón, akkor körülnéztem, megdöbbant

Kilátás a Nemzeti Művelődési Intézet mindig nyitva álló előterére

a szívem, és azt mondtam, hogy ez egy templom, ez egy kulturális templom. Akárhonnan érkezik valaki, Szombathelyről vagy Békéscsabáról, Budapestről vagy Kétegyházaról, talál magának egy kapaszkodót arra, hogy a saját életének a történelmi pillanatait, a saját életének a tartalmi szeleteit összegezze és helyére tegye, hogy van hová tartoznom, hogy ehhez a nemzethez tartozok, és minden, amit az életem során a magyar kultúrából, a magyar nyelvből, a magyar népművészetből, a magyar művészetből megtanultam, az ebben a templomban, ebben a házban összegzésre kerülhet.

H. R.: *Az országban működő kulturális intézmények és civil szervezetek működése több forrásból biztosított, de azért elengedhetetlen a kérdés, hogy a jövőben is lesz-e annyi támogatási lehetőség, mint ami eddig is biztosította számukra a különböző programok megrendezését, illetve a kiegyensúlyozott működést.*

F. P. A közfeladatellátást közpénzből kell végrehajtani. Az emberek azért dolgoznak, és azért fizetik be az adójukat, hogy az alaptörvényünk alapján megválasztott parlamentünk és kormányunk jól

döntsön ezeknek a közpénzeknek a felhasználásáról. Egészen biztos vagyok abban, hogy amíg polgári nemzeti kormányzás van, addig ezeket az értékeket a kormányzat értékelni fogja, és a közpénzek elosztásánál figyelembe fogja venni, hogy ezeket a közfeladatokat, amelyet a Nemzeti Művelődési Intézet is ellát, ezeket támogatni kell, ezeket finanszírozni kell, hiszen azok az adópénzek, amelyek ennek a háznak a működésére, a dolgozók bérére mennek, azok a nemzetünk túlélését, nemzetünk felemelkedését szolgálják. Jó helyre jönnek ezek a források, amíg nemzeti kormány lesz, addig ezek biztosítva is lesznek.

H. R.: *Köztudott, hogy egyre inkább felgyorsult világban élünk, ahol a változások minden téren igen gyorsan követik egymást, folyamatosan alkalmazkodni kell a körülményekhez; ez a kulturális életre is jellemző. Ön hogyan képzei el a kultúra jövőjét?*

F. P.: Tradíció és innováció. Az elődeink által főlhalmozott értékek megőrzése, azoknak a folyamatos életben tartása és a fiatalok újfajta gondolkodásmódja. Ez a kettős szemlélet kell hozzá. Itt vannak azok a fiatalok, akiknek a gondolkodásmódjában, akiknek a kezében lévő okostelefonjukban, akiknek a

fejében és a lelkében lévő felgyorsult gondolkodás fogja majd aztán megtermékenyíteni azt, amit a szüleink leraktak nekünk alapköként. Tehát hogyha meg tudjuk valósítani, hogy őrizzük a múltat, őrizzük a múlt értékeit, de átadjuk a stafétát a fiataloknak és teret adunk nekik, hogy ők döntsenek és ők irányítsák a kulturális életünket, akkor szerintem van jövőnk. Mindenképpen kultúravirágzást látok a jövőben és én is azt tervezem, én is azt építem. Nagy felelősség, hogy az utódaim, a mögöttem jövők, a fiatalok át tudják mindezt a felelősséget és irányítást venni az ötleteikkel és gondolkodásmódjukkal.

H. R.: *Bízunk a jövőben! Köszönjük még egyszer, hogy eljött és hogy időt szakított a beszélgetésre!*

F. P.: Kell, hogy egy gratuláló szóval fejezzem be, és kell, hogy köszönet szóval fejezzem be ezt a beszélgetést. Azok, akik kitalálták, kigondolták, belevágtak, megtervezték, kiviteleztek és most működtetik ezt a központot, azok egy olyan sarokkővet raktak le a magyar kultúra fennmaradása érdekében, nemzetünk fennmaradása érdekében, mely egy köszönöm szóval nem elintézhető. Legyen ez egy csupa nagybetűs, csupa aranyral kicirkalmazott nagyon szép szó: KÖSZÖNÖM!

FEKETE PÉTER Jászai Mari-díjas magyar színházi rendező, az Emberi Erőforrások Minisztériuma kultúráért felelős államtitkára. Nemzetközileg elismert művelődési szakember, a cirkusz mint előadó-művészeti ág megújítója. A pályáját Németországban és Nagy-Britanniában kezdő rendezőt 2002-ben a Nemzeti Színház vezetése csábította haza, a külkapcsolatok vezetésével, oktatási igazgatási feladatokkal bízták meg. 2005–2006 között Szabadkán, a Szabadkai Népszínházban rendezett. 2007-ben hívták Békéscsabára, ahol előbb a színház mellett működő iskola, majd a színház igazgatását bízták rá. Az itt eltöltött nyolc év alatt létrehozta a Szarvasi Vízi Színházat, a Jókai Porondszínházat és a Magyar Teátrum Díjat. 2015-től miniszteri biztosként készíti elő a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ építését, valamint vezeti a Nemzeti Artista- Előadó- és Cirkuszművészeti Központot.